

Mi mind ők voltunk egykor

A Fiatal Írók Közleménye aláíróinak

VISSZHANG - LXI. évfolyam, 34. szám, 2017. augusztus 25.

Július 21-i számunkban Reményi József Tamás nyílt levelet intézett íróársaihoz, melyben határozottan bírálta a Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft. Előretolt Helyőrség Íróakadémiájának minden hasonló intézménnyel szembeni kivételezett helyzetét, és ezen keresztül a közreműködésre felkért írók cinikus hozzáállását: „Látom, nem is olyan lassan a pénzzel együtt egyre többen elfogadjátok majd, hogy a Tőletek elvett és egy bábukézben megnövelt összegeket, mindazt, amit a Ti kivéreztetett írószervezeteitektől, pályázó társaitoktól, kiadóitoktól, lapjaitoktól, Tőletek magatoktól zároltak, megcsapoltak, megvontak, immár megjuhászodva itt visszakaphatjátok” - írja Reményi, kérve a felkérteket, hogy személyükkel ne legalizálják a torz és aránytalan támogatást.

A Népszava július 29-i száma összeállítást közölt, amelyben Szócs Géza, aki az ÉS-ben válasz nélkül hagyta Reményi levelét, a napilap megkeresésére általánosságban reagált, mondván, „a tehetséggondozó, vagy akadémia, vagy kft., bárhogyan nevezzük, azért szúrja sokak szemét, mert az uralkodó véleményformáló centrumok, kánongyártó műhelyek, megmondó monopóliumok érdekeit sérti”.

Vita kerekedett az *Élet és Irodalomban*, melyben megszólalt Krusovszky Dénes (*A közép széle és vége*, 2017/32., aug. 11.) és Grecsó Krisztián (*Menekülő helyőrség*, 2017/33., aug. 18.). E heti számunkban Demény Péter, Fehér Renátó, Kőrössi P. József és Selyem Zsuzsa írását közöljük.

Közléseinkre felhívtuk Orbán János Dénes és Szócs Géza figyelmét véleményük megírására kérve őket.

Eörsi István ezt írja *Emlékezés a régi szép időkre* című börtönmemoárjának legelején: „Valamikor december első napjaiban az Írószövetségben félrehívtam Déry Tibort, hogy beszámoljak neki az előző napi munkástanácsülésről [Eörsi 1956 őszén az Írószövetség Forradalmi Bizottságának a Nagybudapesti Központi Munkástanácsba delegált összekötője volt - F. R.], amikor odalépett hozzánk Illyés Gyula társaságában Horváth Zoltán egykori szociáldemokrata politikus, aki mint a Rákosi-féle börtönök foglya és okos ember nagy becsben állt. Felszólította Déryt és Illyést, hogy írjanak a Népszabadság számára. Ha morális finnyáságból nem hajlandók erre, kiszolgáltatják Kádárt az ávós újságíróknak, és rettenetes idők köszöntének ránk. Csak úgy menthetjük meg, ami menthető, ha mi foglaljuk el a sajtót, és ahol lehet, a hatalmi pozíciókat is. Ezen a ponton közbekotyogtam, és kértem a két író, hogy ne hallgassanak Horváthra; nem hagyhatják cserben a munkásokat, akik továbbra sem ismerik el a november negyedik fordulatot, szembeszegülnek a kormánnyal, és az írószövetségre - különösképpen Déryre és Illyésre - nagy tisztelettel és várakozással néznek. Horváth el akart hessenteni, mint valami legyet, de én csak fújtam a magamét: amíg a munkásság ellenáll, az értelmiség nem kollaborálhat. Akkor hallgattam csak el, amikor Déry - mintegy Illyés nevében is - megnyugtatót. Persze nélkülem sem álltak volna kötélnek.” Déry Tibor a jelenet idején hatvankét éves. Illyés Gyula ötvennégy. Eörsi István huszonöt. Utóbbi mégis „közbekotyog”, erkölcsi minimumot hirdetne, ő, hármójuk közül a legkiszolgáltatottabb, akinek - koránál és egzisztenciális helyzeténél fogva - a legnehezebb lenne tartania magát ehhez a minimumhoz. Erkölcsi minimumot hirdetne, akit ez illet, jogosan, de feleslegesen: Déry és Illyés tudják, *hol a helyük*, hogy

kiállításuknak mi az üzenete, az mire garancia.

Nincs történelmi analógia, ami nem sántít. A jelenet hierarchiája, ami mégis adaptálható. Mert mintha valami hasonló garanciát nyújtana Reményi József Tamás szomorú (és „morálisan finnyás”) nyílt levele (*Nyílt levél az íróársakhoz, ÉS, 2017/29., júl. 21.*), s mindazoknak a nyílt, halk vagy néma protestálása, akik – a felkérést visszautasítva – nem csatlakoztak oktatóként a KMTG-hez. Ezt a garanciát nyújtotta Krusovszky Dénes, aki reagálva a legelső sajtóhírekre, 2016. január 14-én, tizenkilenc (!) hónapja, terjedelmes és érdemben meg nem válaszolt kérdéscsokrot intézett Orbán János Déneshez. Ezt a garanciát nyújtotta a három írószervezeti elnök – Gaborják Ádám (József Attila Kör), Gács Anna (Szépirok Társasága) és Kollár Árpád (Fiatal Írók Szövetsége) – levele KMTG-ügyben, akik 2016. január 15-én megküldték azt Balog Zoltánnak és Seszták Miklósnak. Ezt a garanciát nyújtotta Kabai Lóránt, aki először 2016 tavaszán, aztán még persze több ízben, közérdekű adatigénylással fordult a KMTG-hez, miközben az általa is szerkesztett egyik legjobb magyar folyóirat, a *Műút* a szakadék szélére szédült.

Garanciát nyújtottak mindazoknak a gondozandó tehetségeknek, azoknak a pályakezdőknek, akiket Orbán János Dénes csak palántáknak becéz. De ez a célcsoport sem tétlenkedett. 2016. január 20-án öten közleményt fogalmaztak, amelyben – néhol talán naivan, néhol félszegen – a szakmai szervezetek ignorálása ellen emeltek szót, kritizálták az arcátlan kormányzati területfoglalást, fontos tehetséggondozó műhelyeik mellett viszont kiálltak, aztán teltházasan vitát szerveztek márciusban az ELTE BTK-n. Nem erkölcsi minimumot hirdettek, nem Pásztor Béla-díjat követeltek, nem vártak arra, hogy majd a fejük fölött elrendezik az ő dolgukat, hanem igenis hozzászóltak a vitához. Mi mind ők voltunk egykor? Álljon itt a nevük: Biró Krisztián, Dobány Péter, Kovács Márton, Szurdi Panni, Vida Kamilla. 1994 és 1997 között születtek. Két nap alatt közel hetvenen írtuk alá a Fiatal Írók Közleményét (www.litera.hu), néhányan – fehér hollók – huszonöt fölöttiként. Egy generációnak ez a botrány lett a tűzkeresztség, a betiltott *Mozgó Világ*. Az aláírók közül senki nem lett jó pénzért KMTG-s palánta, Barátaim az irodalomban! Helyette az Ijjas Tamás ötlete nyomán idén tavasszal megszületett Független Mentorhálózatnál keresik a fejlődés lehetőségét, köszönhetően mindazoknak a sokaknak, akiknek módjukban állt, hogy mentorként számlázható honor híján is foglalkoznak fiatalok szövegeivel.

„Ti, maiak viszont legalább próbáljatok meg egy kicsit méltóságteljesen veszíteni” – üzeni Reményi József Tamás, ám attól, hogy ma veszítésre állunk, még nem fogunk végül veszíteni, még ha az időnket vesztegetik is. Nem fogunk veszíteni, mert – ezt mondja Václav Havel – „a gyakorlati vereség nem okvetlenül erkölcsi vereség, és az erkölcsi győzelem válhat később gyakorlati győzelemmé, az erkölcsi vereség viszont soha”. És hitem szerint középen állni eddig sem értékválasztást, csupán közvetítést jelenthetett. De ha a középen állás mítosza most ért véget mégis, ahogy Krusovszky Dénes írja, akkor kérdés, hogy mi következik.

A fokozottan kritikus hozzáállás régóta nem lehetséges alternatíva, hanem szigorú kötelesség. Egyre elkerülhetetlenebbnek látszik a koordinált együttgondolkodás a különböző művészeti területek tagságainak részvételével, hogy egy-egy közösségi projekt, informális viszony keretein túl valódi formális viszony jöjjön létre a becsapott, kivéreztetett szervezetek között, közösen alakítsanak ki álláspontot, hangolják össze az ingerküszöböt és közösen lépjenek fel. Az elmúlt évek tapasztalatai azt üzenik, hogy egyetlen nagy ügy biztosan összehozza ezeket a tagságokat: a permanens vészhelyzet, a kultúrpolitika és a túlélés projektje. Ideje már, hogy végre ne szükséges rosszként, az alkotó munkát blokkoló kellemetlenségként, hanem a szervezeti profil legfontosabb vonásaként kezdjünk gondolni a (kultúr)politikai ajánlattételre, és ezt várjuk is el írószervezeteink mindenkori vezetőitől. Szükségesnek látszik, hogy túl a tüntetések, tiltakozások és nyílt levelek pillanatnyiságán hosszú távú (kultúr)politikai igényeket, terveket és radikális stratégiákat fogalmazzunk meg. Stratégiákat, amelyek nem pusztán reakciók a kormányzati döntésekre, és amelyek nem merülnek ki a zsörtölődő analízisben vagy a valódi felelősök megnevezése helyett egymás alattomos méricskélésében: ki lép közel a biztonsági sávhoz. Stratégiákat, amelyek a finanszírozhatóság kérdésein túl a kritikai művészet és a szakmai és társadalmi szolidaritás ügyét is érintik, tehát véletlenül sem vakon restaurálnák a közös örökségünket, amit ez a

rezsim egyébként is eltüntetni igyekeznek. Stratégiákat, amelyek készen állnak, ha eljön az idő. Hogy ne a revans legyen a programunk, hogy ne erre pazaroljunk újabb éveket, életet és irodalmat, hogy ne legyünk olyanok, mint ők. Hogy ne kmtg-s tizenévesek rossz rímein élcelődve, jól sikerült verseiket visszautasítva akarjuk majd az erkölcsi világrendet helyreállítani, lásd még: *kiterítenek úgyis*. Hogy igenis és valóban politizáljunk értékek alapján, ha már úgyis ezzel próbálnak hitelteleníteni minket azok, akik *„ellenségeskedő, ármánykodó politikai elfogultságnak minősítik azt a jajszót, ami a politikai manipulációjuk nyomán felhangzik”* (RJT), azok, akik szakmai egyeztetés nélkül, surranópályán, főtanácsadói ajtókon kopogtatva, lobbistaként kuncsorogtak pénzt a saját bizniszükhöz.

Az új magyar irodalmi kánon Ed Woodja, Kerényi Imre által meghirdetett kormányzati ars poetica így hangzott: „nektek is meg kell tanulni a hét szűk esztendőt”. A hét szűk esztendő épp letelni látszik.

Innen indulunk.